Suomen luonnonsuojeluliitto

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle Helsingissä, 21.11.2019

Asia: K 17/2019 vp Ilmastovuosikertomus 2019

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää ympäristövaliokuntaa lausuntopyynnöstä koskien vuoden 2019 ilmastovuosikertomusta.

Suomen luonnonsuojeluliiton päähuomiot ovat:

- Ilmastovuosikertomuksen tulee olla työkalu, jolla kansalaiset voivat seurata ilmastopolitiikan riittävyyttä suhteessa 1,5 asteen tavoitteeseen
- Ilmastovuosikertomuksen tulee sisältää kaikki sektorit, mukaan lukien maankäyttösektori ja energiasektori
- Taakanjakosektorilla on tehtävä enemmän erityisesti liikenteen, maatalouden ja fluorattujen kasvihuonekaasujen (F-kaasujen) päästöjen vähentämiseksi
- Ulkoistetut päästöt tulee tuoda tarkastelun piiriin ja Tilastokeskuksen tulee seurata niiden kehitystä vuosittain
- Suomen ei tule hyödyntää kertaluontoista joustoa päästökaupan ja taakanjakosektorin välillä
- Suomen tulee kehittää ilmastopolitiikkaansa uusimman tieteellisen tiedon pohjalta ja huomioida myös EU-komission esittämät suositukset mm. energiatehokkuuden parantamisesta, energian kulutuksen vähentämistä, kiertotaloudesta, fossiilisten polttoaineiden tuista luopumisesta ja maankäytöstä.

Yleiset huomiot

Ensimmäinen ilmastovuosikertomus[i] koostaa yhteen kansalaisten näkökulmasta tärkeää tietoa ilmastotoimista, mutta ei anna kokonaiskuvaa Suomen ilmastopolitiikan riittävyydestä suhteessa 1,5 asteen kuumenemisrajaan. Tarkastelussa on vain taakanjakosektori ja keskipitkän aikavälin ilmastopoliittisen suunnitelman toteutus. Ulkopuolelle jäävät päästökaupan alaiset energiantuotanto ja teollisuus sekä maankäyttösektori eli metsät, kosteikot ja maaperä.

Suomen toimia ilmastokriisin hillitsemiseksi tulee vauhdittaa huomattavasti ja tarvitaan suunnitelmafossiilivapaalle Suomelle. Tätä tavoitellaankin Rinteen hallitusohjelmassa. Suomen ilmastopaneeli on arvioinut, että vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteen ja toimenpiteiden välinen kuilu on 19,2 miljoonaa tonnia hiilidioksidia.[ii] Esimerkiksi Sitran selvitys[iii] ja Suomen ilmastopaneelin laskelmat[iv] osoittavat, että vuoden 2030 päästövähennystavoite vuodelle 2030 voidaan nostaa vähintään 60 prosenttiin. Samalla on vahvistettava hiilinieluja ja estettävä päästöjen siirtyminen sektorilta toiselle.

Suomen luonnonsuojeluliitto – Finnish Association for Nature Conservation
Itälahdenkatu 22 b A, FI-00210 Helsinki, Finland | tel. +358 9 228 081
www.sll.fi | toimisto@sll.fi

Maankäyttösektori tulee sisällyttää ilmastovuosikertomukseen

Ilmastovuosikertomuksen isona puutteena on, ettei se anna kokonaiskuvaa ilmastotoimien riittävyydestä ja sektorikohtaisista toimista. Maankäyttösektoria se ei käsittele.

Maankäyttösektorin nielut ovat romahtaneet vuosien 2017 ja 2018 välillä 30 prosentilla lisääntyneiden metsähakkuiden vuoksi.[v] Luken uudet arviot osoittavat, että hiilinielut voivat jäädä pysyvästi alhaiselle tasolle ellei hakkuita rajoiteta.[vi] Nielujen pieneneminen vie Suomea kauemmas hiilineutraaliudesta ja sen jälkeisestä hiilinegatiivisuudesta.

Maankäyttösektorilla päästöjä aiheuttavat sekä kasvaneet hakkuut, metsäkato että turvemaiden käsittely. Sipilän hallituksen toimista osa siirtää päästöjä päästökauppa- ja taakanjakosektoreilta maankäyttösektorille. Esimerkiksi rakennusten erillislämmityksessä ja työkoneissa käytettävän biopolttoöljyn jakeluvelvoitteesta tulisi luopua ja toimet kohdistaa biokaasun hyödyntämiseen ja sähköistämiseen.

Maankäyttösektorin ilmasto-ohjelmassa tulee ottaa käyttöön tehokkaat toimet hiilinielujen vahvistamiseksi ja varastojen suojelemiseksi. Samalla on varmistettava, että toimet ovat yhteensopivia luonnon monimuotoisuuden vahvistamisen ja vesien hyvän tilan saavuttamisen kanssa.

Suomen tulisi toteuttaa mm. seuraavat toimet:

- Laskettava Metsähallituksen tuloutustavoite 60 miljoonaan euroon vuodessa
- Lopetettava metsäojitukset
- Laajennettava metsien suojelua
- Rajoitettava avohakkuita valtion-, yksityis- ja turvemailla
- Uudistettava Kemera-tuet tukemaan hiilinielujen lisäämistä
- Lopetettava kantojen, järeän puun ja kuitupuun sekä lahopuun hyödyntäminen energiaksi
- Vähennettävä hakkuita koko Suomessa
- Lopetettava uusien soiden avaaminen turpeen kaivuuta varten
- Viljeltävä turvemaita peitteisesti ja monivuotisesti
- Kiellettävä turvemaiden raivaus pelloksi
- Toteutettava tavoitteellinen soidensuojeluohjelma
- Tuettava maatalouden hiilensidontaa ja vesistön tilaa parantavia keinoja esimerkiksi kosteikkoviljelyä pilotoimalla

Liikennesektorilla tarvitaan pikaisesti lisätoimia

Ennakkotietojen mukaan liikenteen päästöt kasvoivat viime vuonna. Vuosittaisiin päästöihin vaikuttaa erityisesti biopolttoaineiden osuus. Päästölaskelmissa ei huomioida sitä, että todennäköisesti huomattava osuus Suomessa käytetyistä nestemäisistä biopolttoaineista perustuu palmuöljytisleen (PFAD) hyödyntämiselle.[vii] Mikäli palmuöljypohjaisen raaka-aineen tuotanto aiheuttaa trooppista metsäkatoa, se ei ole hiilineutraalia. Biopolttoaine, joka on peräisin sademetsään laittomasti raivatulta öljypalmuplantaasilta, voi olla ilmaston kannalta vielä haitallisempaa kuin fossiilinen polttoaine. Toimet, joilla siirrytään liikenteen käyttövoimissa sähköistykseen ja puhtaasti jäte- ja tähdepohjaisen biokaasun hyödyntämiseen, ovat

ilmastoystävällisempi vaihtoehto.

Suomessa on luotettu siihen, että autokannan uusiutuminen vauhdittaisi liikenteen päästövähennyksiä. Tällä hetkellä verotus ei kuitenkaan suosi riittävästi vähäpäästöisiä malleja eivätkä uusien autojen keskipäästöt ole tarpeeksi alhaiset.

Henkilöautomatkoista jopa 42 prosenttia on alle 5 kilometriä, ja 3-5 kilometrin matkoista 67 prosenttia kuljetaan henkilöautolla.[viii] Siirtyminen kevyeen tai joukkoliikenteeseen lyhyillä matkoilla toisi päästövähennyksiä. Tavoitteena tulee olla henkilöautosuoritteen laskeminen. Esimerkiksi kuntien kävelyn ja pyöräilyn ohjelmien rahoitus tulee varmistaa valtion budjettiesityksissä. Ympäristö- ja kehitysjärjestöjen tavoitteena on 100 miljoonan vuosittainen rahoitus kevyeen liikenteeseen.[ix]

Kotimaan lentoliikenteen päästöt kasvoivat vuosien 2013 ja 2018 välillä.[x] Lentämisen päästöjen hillitseminen näyttääkin kustannustehokkaalta ilmastopolitiikan keinolta. Lentoliikenne kasvaa Suomessa noin 9 % vuodessa ja alaa tuetaan mm. verohelpotuksin ja investointituin. Esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentokentän laajentaminen sai yhteensä 9,63 miljoonaa euroa EU-tukia. Suomeen tarvittaisiin raideliikenteen investointien lisäksi pikaisesti päästöpohjainen lentovero, ja Suomen tulisi tukea lentokerosiinin verotusta EU:ssa ja kansainvälisesti, jotta lentoliikenteen kilpailuetu pienenisi ja päästöt vähenisivät.

Maatalouden päästöjä voidaan vähentää

Maatalouden taakanjakosektorille kohdistuvat päästöt eivät ole juuri laskeneet vuosien 2005 ja 2018 välillä. Maatalouden päästöihin vaikuttaa erityisesti naudanlihan tuotanto ja lannanlevitys. Siirtymällä kasviproteiinien viljelyyn sekä vähentämällä ruokahävikkiä ja lihankulutusta voitaisiin päästöjen vähentämistä vauhdittaa. Lihankulutusta voidaan pienentää muuttamalla julkisia hankintoja, haittaveroilla sekä uudelleenkohdistamalla maataloustukia.

Maatalousmaat ovat merkittävä päästölähde, tosin ojitettujen suopeltojen turpeen hajoamisen hiilidioksidipäästöt lasketaan maankäyttösektorille, eikä niitä siksi huomioida käsiteltävänä olevassa ilmastovuosikertomuksessa.

Jätteenpolton päästöjen kasvuun on puututtava

Taakanjakosektorin jätteenpolton päästöt ovat kasvaneet vuosina 2005–2017 ja niiden odotetaan kasvavan myös tulevaisuudessa. Koska jätteenpolttoa ei vuonna 2019 päätetty tuoda osaksi päästökauppaa, tarvitaan esimerkiksi verotusinstrumentti, jonka kautta jätteenpolton ilmastopäästöt saadaan hintaohjauksen piiriin.

Ulkoistetut päästöt raportoinnin piiriin

Kun suomalaisten kulutuksen jalanjälkeen lisätään tuontitavaroiden ja poistetaan vientituotteiden kuormitus, ovat päästöt arviolta 33 % suuremmat kuin virallisissa tilasoissa.[xi]

Tällä hetkellä Suomeen tuotavien tuotteiden taustalla voi olla esimerkiksi kivihiilen energiakäyttöä

tai trooppista metsäkatoa, joka vauhdittaa kuumenemista ja luonnon monimuotoisuuden katoa.

Ylikulutuksen vähentäminen ja kohtuutalous vähentäisivät nopeasti myös tuonnin päästöjä. Päästöjen vähentämiseen auttaisivat esimerkiksi hiilitullit, kauppasopimusten solmiminen ilmaston ehdoilla ja tuotteiden tuotantoketjujen avaaminen ja yritysten ja sijoittajien velvoittaminen EU-laajuisella lainsäädännöllä minimoimaan metsäkatoriski.

Joustoja ei tule hyödyntää tavoitteiden saavuttamiseksi

Vuoden 2019 aikana Suomen tulee päättää käyttääkö se taakanjakoasetuksen mukaisen kertaluontoisen jouston, jolla päästökaupan päästöoikeuksia käytettäisiin taakanjakosektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamiseen.

Päästöoikeuksia on markkinoilla tällä hetkellä ylimäärin, joten päästöoikeuksien vähentäminen ei välttämättä johtaisi päästöjen vähenemiseen muualla kuin paperilla. Siksi Suomen luonnonsuojeluliitto puoltaa jouston käyttämättä jättämistä ja sen sijaan taakanjakosektorin päästövähennystoimien lisäämistä. Näin varmistetaan, että päästövähennykset tapahtuvat todellisuudessa.

Myös kansainvälisten vähennysyksiköiden käyttöön liittyy epävarmuuksia sekä ilmastohyötyjen että sosiaalisen ja muun ympäristökestävyyden näkökulmasta.

Suomen hallitus on ottanut ilmastopolitiikan edelläkävijyyden päätavoitteekseen. Tämän tulee näkyä sekä tavoitetason asettamisessa että valituissa toimenpiteissä. Ilmastovuosikertomuksen mukaan maatalouden päästöt eivät ole juuri vähentyneet ja F-kaasujen päästöt ovat jopa lisääntyneet 12,9 prosentilla vuosien 2005 ja 2017 välillä. Taakanjakosektorin päästövähennystoimia tulisi kohdistaa erityisesti niihin sekä liikenteen päästövähennyksiin, rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen ja öljylämmityksestä luopumiseen nopeasti. Maamme ilmastopolitiikan kehittämiseksi Suomen tulee myös huomioida EU-komission[xii] esittämät suositukset mm. energiatehokkuuden parantamisesta, energian kulutuksen vähentämistä, kiertotaloudesta, fossiilisten polttoaineiden tuista luopumisesta ja maankäytöstä.

Lisätietoja
suojeluasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
puh. 040 628 9495
hanna.aho@sll.fi

[i]Ilmastovuosikertomus 2019: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/K_17+2019.pdf
[ii]Suomen ilmastopaneeli, 2019. https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/10/yhteiskunta_seminaari_slidet.pdf
[iii]Sitra, 2018: Cost-efficient emission reduction pathway to 2030 for Finland. https://media.sitra.fi/2018/11/30103309/cost-efficient-emission-reduction-pathway-to-2030-for-finland1.pdf
[iv]Suomen ilmastopaneeli, 2019. https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/10/Suomen-p%C3%A4%C3%A4st%C3%B6v%C3%A4hennyspolku_final.pdf
[v]Tilastokeskus 2019: https://www.stat.fi/til/khki/2018/khki_2018_2019-05-23_kat_001_fi.html

[vi]Luonnonvarakeskus, 2019: https://tem.fi/documents/1410877/15020328/o%09Kasvihuonekaasup%C3%A4%C3%A4st%C3%B6jen+ja+-poistumien+kehitys+vaihtoehtoisissa+skenaarioissa+LULUCF-sektorilla%2C+erikoistutkija+Tarja+Tuomainen%2C+Luke/1abba994-1591-adc8-5f13-7e1d7bd498a8/o%09Kasvihuonekaasup%C3%A4%C3%A4st%C3%B6jen+ja+-poistumien+kehitys+vaihtoehtoisissa+skenaarioissa+LULUCF-sektorilla%2C+erikoistutkija+Tarja+Tuomainen%2C+Luke.pdf

[vii]News Now Finland, 2019: https://newsnowfinland.fi/news-now-original/investigation-new-biofuel-law-puts-palm-oil-products-in-your-tank-that-neste-fights-to-claim-as-waste

[viii]Henkilöliikennetutkimus 2016: https://julkaisut.vayla.fi/pdf8/lti_2018-01_henkiloliikennetutkimus_2016_web.pdf

[ix]Ratkaisuja 1,5 asteen Suomelle: https://www.korvaamaton.fi/wp-content/uploads/2019/02/Ratkaisuja-15-asteen-Suomelle.pdf

[x]Tilastokeskus 2019: https://www.stat.fi/til/khki/2018/khki_2018_2019-05-23_kat_001_fi.html

[xi]Suomen ympäristökeskus, 2019: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/300737/SYKEra_15_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[xii]Euroopan komissio, 2019: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/fi_rec_fi.pdf